

Prof. dr. Dragan Jovašević,

UDK 343.353(497.6)

redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu

Prof. dr. Miodrag N. Simović,

potpredsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i redovni profesor Pravnog fakulteta u

Banjoj Luci, dopisni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine i inostrani član

Ruske akademije prirodnih nauka

Izvorni naučni rad

ZLOUPOTREBA SLUŽBENOG POLOŽAJA I OVLAŠĆENJA U PRAVU REPUBLIKE SRPSKE

Sažetak

Zakonito, kvalitetno, efikasno i cjelishodno postupanje službenih i odgovornih lica u državnim organima i pravnim licima u obavljanju povjerenih im javnih ovlašćenja i službene dužnosti predstavlja osnov i garanciju za funkcionisanje javnih službi i državnih organa uopšte. Od najstarijih vremena do današnjih dana javljali su se pojedinci i grupe koji su umjesto da rade u interesu i za račun državnih organa i javnih službi u čije ime postupaju, kršili pravila službe i na taj način činili zloupotrebe raznih vrsta. Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja je osnovno krivično djelo protiv službene dužnosti za koje je propisana stroga kazna zatvora. Djelo se javlja u vidu iskorišćavanja službenog položaja ili ovlašćenja, u prekoračenju granica službenog ovlašćenja ili u nevršenju službene dužnosti. Zavisno od namjere učinioca i vrste prouzrokovane posljedice, ovo krivično djelo se javlja u osnovnom i četiri teža oblika ispoljavanja. U ovom radu govori se o pojmu, elementima, karakteristikama i oblicima ispoljavanja zloupotrebe službenog položaja i ovlašćenja kao osnovnog službenog krivičnog djela u pravnom sistemu Republike Srpske.

Ključne riječi: službena dužnost, zakon, krivično djelo, zloupotreba, službeno lice, odgovornost, kazna.

MISUSE OF OFFICIAL POSITION AND AUTHORITY IN THE LAW OF REPUBLIKA SRPSKA

Abstract

Legal, quality, efficient and appropriate conduct of official and responsible persons in state agencies and legal entities in performing public authorisations and official duties entrusted to them is a basis and guarantee for public services and state entities functioning in general. Throughout the history and all the way till present time there have been individuals as well as groups that have, instead of working in the interest and for the state organs and public services in whose name they were supposed to act, broken the rules of service and in that way committed all sorts of misuses of position. Misuse of official position or authority is a basic criminal act against official duty regulated by law with cruel punishment by imprisonment. The act includes

abuse of official position or authority, overstepping boundaries of official authority or failure to act on official duty. Depending on a perpetrator's intention and type of consequence caused, this criminal act manifested in a basic and four severe forms. This paper speaks exactly about that, term, elements, characteristics and manifestation forms of misuse of official position and authorities as a basic official criminal act in legal system of Republika Srpska.

Keywords: *official duty, law, criminal act, misuse, authority official, responsibility, punishment*

1. Uvodna razmatranja

Krivična djela protiv službene dužnosti predstavljaju različite oblike i vrste zloupotrebe službenog položaja i javnih ovlašćenja u vršenju službene dužnosti koje su upravo učinjene od strane službenih lica kao nosilaca tih ovlašćenja.¹ Najčešće se ovdje radi o postupanjima službenih lica u vršenju službene dužnosti, ne u interesu i za potrebe službe koju vrše, već u nekom drugom interesu – u namjeri da na ovaj način pribave sebi ili drugom fizičkom ili pravnom licu kakvu korist, odnosno da drugome nanesu kakvu štetu ili da teže povrede prava drugih.²

Tu se praktično radi o iskorišćavanju ili prekoračenju službenog položaja ili ovlašćenja ili o nevršenju službene dužnosti koje, zbog posebno ispoljenog stepena težine i opasnosti, Krivični zakon Republike Srpske iz 2003. godine, s izmjenama i dopunama do 2013. godine (KZRS)³, predviđa kao krivična djela protiv službene dužnosti u glavi XXVII. Tako, zapravo dolazi i do pojave zloupotrebe javnih ovlašćenja, službenog položaja i korupcije u raznim oblicima i vidovima, što sve zajedno nanosi ogromne materijalne i druge štete ne samo pojedincima i ustanovama, već i cijelom društvu. S druge strane, ovakvim svojim postupanjem državni organi mogu da poljuljaju povjerenje među građanstvom (kao podanicima države) u postojeći sistem i

¹ Vidi M. Radovanović, M. Đorđević, *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 1975, 369–371.

² D. Jovašević, *Leksikon krivičnog prava*, Beograd, 2011, 462.

³ “Službeni glasnik Republike Srpske” br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13.

funkcionisanje ne samo vlasti, već i cjelokupnog pravnog poretka, pa i u efikasnost pravne države.⁴

Stoga je interes (pa i imperativ) svake države da suzbije ovakva nedopuštena ponašanja pojedinaca i grupa i da ih prinudi da svoja ovlašćenja i nadležnosti u postupanju vrše u granicama zakonom propisanim ili predviđenim u drugim podzakonskim opštim aktima. Svako prekoračenje i zloupotrebu ovih ovlašćenja država proglašava zabranjenim, protivpravnim i kažnjivim. Najopasnije oblike ovakvih ponašanja zakon inkriminiše kao krivična djela, propisujući za njihove učinioce kazne (zatvor) i druge krivičnopravne mjere (mjere bezbjednosti i sl.). Manje opasna ponašanja u sferi zloupotreba službenih ovlašćenja zakonodavac je propisao kao prekršaje, ali i kao disciplinske prestupe.

Ovakve pojave nisu samo relikv prošlosti, već su, na žalost, karakteristične i za društveno uređenje na početku 21. vijeka.⁵ Takve povrede pogađaju, prije svega, pojedince, a potom i cijelo društvo. Ta zloupotreba, korumpiranost i samovlašće organa s javnim ovlašćenjima i njihovih službenih lica predstavlja veliko društveno zlo koje istovremeno dovodi i do narušavanja ugleda pojedinih službi i organa, pa i autoriteta cijele vlasti.⁶ Zato se upravo predviđanjem krivičnih djela i drugih vrsta delikata protiv službene dužnosti službenih lica teži za potpunim obezbjeđenjem ispravnosti, zakonitosti, efikasnosti i cjelishodnosti u radu državnih organa i drugih organa s javnim ovlašćenjima i tako očuva povjerenje građana u samu tu vlast i pravni poredak uopšte.⁷

2. Pojam službenih krivičnih djela

Krivična djela protiv službene dužnosti⁸ (službena, službenička ili činovnička krivična djela) predstavljaju u suštini razne vrste zloupotreba službenog položaja i javnih ovlašćenja u

⁴ Vidi G. Mišić, *Krivična djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na krivična djela korupcije*, Radno pravo, Zagreb, 9, 2006, 60–68.

⁵ Vidi D. Jovašević, *Korupcija kao oblik ugrožavanja vladavine prava u Srbiji*, Zbornik radova, Srbija – politički i institucionalni izazovi, Beograd, 2008, 385–416.

⁶ Vidi M. Jelenski, *Prevenција privrednog kriminaliteta*, Priručnik, Zagreb, 1, 1991, 50–57.

⁷ Vidi G. Mišić, *Krivična djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na korupcijska krivična djela*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 10, 2005, 82–95.

⁸ Vidi Ž. Đurić, D. Jovašević, M. Rakić, *Korupcija – izazov demokratiji*, Beograd, 2007, 178–193.

vršenju službene dužnosti od strane službenih lica kao nosilaca tih ovlaštenja.⁹ Država, kao organizovana društvena organizacija, u svom aparatu ima više organa koji čine pojedine službe s javnim ovlaštenjima. Državni aparat ima težnju da stalno jača, što vremenom dovodi do povećanja broja službi i lica koja rade u njima. Na taj način, država se postepeno pretvara u samostalnu snagu koja istina izvire iz društva, što ima za posljedicu da pojedine službe i organi vrše javna ovlaštenja, ne samo u interesu cijele države (i cijelog društva), nego i u svom sopstvenom interesu.¹⁰

Tako zapravo i dolazi do pojave zloupotrebe javnih ovlaštenja, zloupotrebe i kršenja službenog položaja i korupcije u raznim oblicima, što nanosi ogromne štete ne samo pojedincima i ustanovama, već i cijelom društvu, pa i međunarodnoj zajednici u cjelini. Stoga je interes svake pravne države da u ime vladavine prava i zaštite korpusa osnovnih ljudskih prava i sloboda, suzbije, spriječi i preduprijedi ovakva nedopuštena, protivpravna ponašanja pojedinaca i grupa i da ih prinudi da svoja ovlaštenja vrše u granicama zakonom propisanim ili predviđenim u drugim podzakonskim aktima.¹¹ Svako prekoračenje i zloupotrebu ovih ovlaštenja država proglašava opasnim i protivpravnim ponašanjem i u zakonu propisanom sankcijom kažnjava njegove učinioce.¹²

Takva zloupotreba, korumpiranost i samovlašće organa s javnim ovlaštenjima i njihovih službenih lica predstavlja veliko društveno zlo koje dovodi i do narušavanja ugleda pojedinih službi, pa i autoriteta cijele vlasti, do gubljenja povjerenja građana u zakonitost i cjelishodnost njihovog rada i do nanošenja štete pravima i interesima drugih fizičkih i pravnih lica. Stoga se upravo predviđanjem krivičnih djela protiv službene dužnosti teži za potpunim obezbjeđenjem ispravnosti i zakonitosti u radu državnih organa koji vrše javna ovlaštenja i tako očuva povjerenje građana u samu tu vlast i pravni poredak.¹³

⁹ Vidi D. Jovašević, V. Ikanović, *Krivično pravo Republike Srpske, Posebni dio*, Banja Luka, 2012, 289–291.

¹⁰ Vidi J. Kregar, *Korporacijski kriminal i nove mjere suzbijanja korupcije*, Revizija, Zagreb, 3, 2004, 5–18.

¹¹ Vidi M. Faulend, V. Stošić, *Je li neslužbeno gospodarstvo izvor korupcije*, Zagreb, 1999.

¹² Vidi G. Mišić, *Krivična djela protiv službene dužnosti – posebna osvrt na neke slučajeve iz sudske prakse*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 6, 2006, 68–100.

¹³ Vidi V. Đurđić, D. Jovašević, *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 2010, 289–292.

3. Karakteristike službenih krivičnih djela

Službena krivična djela predstavljaju različite oblike i vidove zloupotrebe službenog položaja i javnih ovlašćenja u vršenju službene dužnosti od strane službenih ili odgovornih lica, kao nosilaca tih ovlašćenja, kojima se nanose teže posljedice za službu, odnosno dolazi do težeg ugrožavanja službe. Ovim se inkriminacijama, zapravo, nastoji obezbijediti ispravnost, cjelishodnost, blagovremenost, efikasnost i zakonitost u radu državnih organa koji vrše javna ovlašćenja i tako očuva povjerenje građana u pravni poredak i pravnu državu.

Objekt zaštite ovih krivičnih djela jeste službena dužnost državnih i drugih organa koji vrše javna ovlašćenja, odnosno dužnost odgovornih lica u preduzeću, ustanovi ili drugom subjektu. Ali, nije cilj učinilaca ovih krivičnih djela da povrijede ili ugroze službenu dužnost koju vrše, već da na ta način nanesu štetu drugom licu (imovinskog ili neimovinskog karaktera) ili da teže povrijede pravo nekog drugog fizičkog ili pravnog lica.¹⁴ Istovremeno se ovim krivičnim djelima povređuju ili ugrožavaju i druge društvene vrijednosti kao što su: slobode i prava čovjeka i građana, imovina, privreda i sl.¹⁵

Radnja izvršenja ovih krivičnih djela se preduzima u vršenju službene dužnosti ili u vezi s vršenjem službene dužnosti.¹⁶ S obzirom na vrstu službene dužnosti koja se krši i narušava vršenjem krivičnih djela, službena krivična djela se mogu podijeliti na dvije grupe. To su: (1) opšta službena krivična djela i (2) posebna službena krivična djela. Opšta službena krivična djela se mogu izvršiti u svakoj službenoj dužnosti od strane nosioca službenih ovlašćenja. Posebna službena krivična djela se, pak, mogu izvršiti samo u određenim vrstama i oblicima službene dužnosti.

Dalje, u pravnoj teoriji se može pronaći još jedna dioba krivičnih djela protiv službene dužnosti. Tako se sva službena krivična djela može klasifikovati na dvije vrste, i to na: (1) prava službena krivična djela i (2) nepravna službena krivična djela. Prava službena krivična djela su ona djela koja može da izvrši samo službeno ili odgovorno lice, i to samo u vršenju službene dužnosti

¹⁴ Vidi P. Novoselec, *Zloupotreba položaja i ovlasti kao gospodarsko kazneno djelo: kritika jednog zakonodavnog promašaja*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, 1, 2002, 3–36.

¹⁵ M. Radovanović, M. Đorđević, *Krivično pravo, Posebni dio*, op. cit., 370 i 371.

¹⁶ Vidi D. Jovašević, *Zloupotreba službenog položaja i korupcija*, Beograd, 2005, 17–26.

ili javnih ovlašćenja ili u vezi s njima. Neprava službena krivična djela su ona koja se mogu izvršiti i u službi i van nje.

Ovim krivičnim djelima se povređuje službena dužnost u smislu njenog pravilnog, cjelishodnog, blagovremenog, efikasnog i zakonitog funkcionisanja. Nisu, međutim, sve ovakve povrede krivična djela, već samo teže povrede, dok brojne lakše povrede službene dužnosti predstavljaju disciplinske presteupe. O tome kada će postojati krivično djelo, a kada disciplinski prestup postoje dva shvatanja. Tako se: (1) prema kvantitativnom razlikovanju, krivična djela smatraju kao teže vrste delikata, a disciplinski prestupi slabije, manje povrede službene dužnosti. Razlika između njih nije u elementima samih delikata, već u intenzitetu i obimu prouzrokovane posljedice i (2) prema kvalitativnom shvatanju, razlika između krivičnih djela i disciplinskih prestupa se nalazi u njihovoj prirodi, odnosno u karakteru i značaju ovih djela. To su dvije kategorije delikata i razlikuju se po sadržini svoga bića.¹⁷

U okviru ovih krivičnih djela sistematizovana su i tzv. krivična djela korupcije¹⁸ [od kojih su najznačajnija sljedeća djela: (1) primanje mita iz člana 351 KZRS, (2) davanje mita iz člana 352 KZRS i (3) protivzakonito posredovanje (koje se u nekim krivičnim zakonodavstvima naziva “trgovina uticajem”) iz člana 353 KZRS – kao opšta djela korupcije]. Korupcija¹⁹ (lat. *coruptio* – pokvarenost) predstavlja pojavu davnašnjeg porijekla koja je imanentna svim državnim organizacijama tokom svoje duge istorije. Ona se ispoljava u raznim oblicima, na različite načine i različitim sredstvima, u širokom spektru djelatnosti. Pri tome se ipak ne smije zapostaviti činjenica da svi oblici korupcije ne moraju da sadrže obilježja određenih krivičnih djela za koja su propisane krivične sankcije. To, naime, znači da se pod pojmom korupcije ne smatraju samo krivična djela, već ovaj pojam po svom sadržaju, karakteru i prirodi prevazilazi granice krivičnopravne represije.

Kao učinilac ovih krivičnih djela po pravilu se javlja domaće ili strano službeno ili odgovorno lice. Kod pojedinih krivičnih djela kao učinilac se javlja samo određeno službeno lice. Kod odavanja službene tajne iz člana 355 KZRS kao učinilac se može javiti i lice kojem je prestalo svojstvo službenog lica u vrijeme izvršenja djela. No, ovdje postoje i takva djela koja

¹⁷ Vidi D. Jovašević, T. Hašimbegović, *Zloupotreba službenog položaja*, Beograd, 2001, 56–69.

¹⁸ Vidi M. Kokolj, D. Jovašević, *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti i posebni dio*, Bijeljina, 2011, 389–392.

¹⁹ Vidi D. Jovašević, *Krivična djela korupcije*, Beograd, 2008.

može da izvrši svako lice: davanje mita iz člana 352 KZRS ili, pak, lice kojem su predmeti krivičnog djela povjereni u službi ili na radu (kod pronevjere iz člana 348 KZRS i posluge iz člana 350 KZRS).

Službenim licem u svojstvu učinioca ovih krivičnih djela (u smislu člana 147 stav 3 KZRS) smatraju se: (1) izabrani ili imenovani funkcioner u organima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti Republike Srpske i u drugim državnim i upravnim ustanovama ili službama koje vrši određene upravne, stručne i druge poslove u okviru prava i dužnosti vlasti koja ih je osnovala, (2) lice koje stalno ili povremeno vrši službenu dužnost u navedenim upravnim organima i ustanovama, (3) ovlašćeno lice u privrednom društvu ili u drugom pravnom licu kojem je zakonom ili drugim propisom donesenim na osnovu zakona povjereno vršenje javnih ovlašćenja, a koje u okviru tih javnih ovlašćenja vrši određenu dužnost i (5) drugo lice koje vrši određenu službenu dužnost na osnovu ovlašćenja iz zakona ili drugog propisa koji je donesen na osnovu zakona.²⁰

Strano službeno lice, u smislu člana 147 stav 6 KZRS, kao učinilac ovih krivičnih djela, jeste lice koje je član zakonodavnog, izvršnog ili sudskog organa strane države, javni funkcioner međunarodne organizacije i njenih organa, sudija i drugo službeno lice međunarodnog suda koje radi za naknadu ili bez naknade na službi u Republici Srpskoj.

Kao izvršilac ovih krivičnih djela može se pojaviti i odgovorno lice.²¹ Odgovornim licem se, u smislu stava 4 člana 147 KZRS, smatra lice kojem je u preduzeću ili drugom pravnom licu, s obzirom na njegovu funkciju ili na osnovu posebnog ovlašćenja, povjeren određeni krug poslova koji se odnose na izvršenje zakona, propisa donesenih na osnovu zakona ili opštih akata preduzeća ili drugog pravnog lica u upravljanju i rukovanju imovinom ili u rukovođenju proizvodnim ili nekim drugim privrednim procesom ili nadzorom nad njima.²²

U pogledu krivice, ova se krivična djela vrše s umišljajem. Samo jedno službeno krivično djelo može biti izvršeno i s nehatom kao oblikom krivice. To je djelo odavanja službene tajne iz člana 355 KZRS.

²⁰ I. Simić, A. Trešnjev, *Krivični zakonik s kraćim komentarom*, Beograd, 2010, 93.

²¹ N. Mrvić-Petrović, *Krivično pravo*, Beograd, 2005, 350 i 351.

²² M. Simović, V. Simović, Lj. Todorović, *Krivični zakoni Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2010, 311.

Sva zakonska rješenja u krivičnompravnom sistemu Bosne i Hercegovine (uključujući i krivično pravo Republike Srpske) predviđaju na gotovo istovjetan način pojam, karakteristike i sistematiku službenih krivičnih djela s identičnim obilježjima bića krivičnih djela i propisanim kaznama. Međutim, bez obzira na manje ili veće razlike koje postoje među službenim krivičnim djelima, zavisno od krivičnog zakona koji ih predviđa, sva ova djela imaju iste zajedničke karakteristike po kojima se ona upravo i izdvajaju u zasebnu grupu krivičnih djela i čine njihovu specifičnost. Te zajedničke karakteristike službenih krivičnih djela se mogu odrediti s obzirom na: (1) objekt zaštite, (2) djelo se preduzima u vršenju službe, (3) svojstvo izvršioca djela, (4) vrstu posljedice i (5) oblik krivice.

3.1. Objekt zaštite

Objekt zaštite kod krivičnih djela o kojima je riječ u ovom radu jeste službena dužnost državnih i drugih organa koji vrše javna ovlašćenja.²³ Međutim, u krivičnompravnoj literaturi nisu rijetka ni shvatanja prema kojima se kod ovih krivičnih djela ne može govoriti o jednom jedinstvenom zaštitnom objektu (u smislu dobra ili vrijednosti koji su zaštićeni krivičnim zakonodavstvom), već o višestrukom objektu krivičnompravne zaštite.²⁴ Pri tome se kao glavni ili prevalentni objekt zaštite kod ovih krivičnih djela ipak smatra državna uprava, javna vlast, javna ovlašćenja i zakoniti rad državnog aparata. No, kao opšti objekt krivičnompravne zaštite se takođe kod ovih djela može uzeti i pravilno i zakonito vršenje službene dužnosti i drugih dužnosti koje se vrše u okviru javnih ovlašćenja.

Iako je prema ovako određenom objektu zaštite izvršeno i sistematizovanje krivičnih djela u posebnoj dijelu KZRS (u grupu krivičnih djela protiv službene dužnosti), ipak se ovim djelima povređuju ili ugrožavaju i druge društvene vrijednosti. Naime, ovim se krivičnim djelima, istina nedozvoljeno ili nezakonito, vrše službene dužnosti ili se nezakonito koriste službena ili javna ovlašćenja. Međutim, nije cilj izvršilaca ovih djela da nezakonito koriste ili vrše javna ili službena ovlašćenja ili da nezakonito koriste službeni položaj, već da ovakvim svojim radnjama ostvare neki drugi nedozvoljeni protivpravni cilj.²⁵

²³ Lj. Jovanović, D. Jovašević, *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 1995, 415.

²⁴ Grupa autora, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, Beograd, 1995, 850.

²⁵ N. Mrvić-Petrović, *Krivično pravo*, op. cit., 350.

Taj se cilj kod ovih krivičnih djela, preduzetih od strane službenih lica u vršenju službene dužnosti, svodi na ostvarenje koristi (imovinskog ili neimovinskog karaktera) za sebe ili nekog drugog (drugo fizičko ili pravno lice) ili, pak, na prouzrokovanje štete (imovinskog ili neimovinskog karaktera) nekom drugom fizičkom ili pravnom licu ili, pak, u povredi prava nekog drugog lica. Dakle, zloupotreba službene dužnosti se ovdje pojavljuje samo kao sredstvo ili način da se ostvari neki drugi nezakoniti cilj – bilo uopšte ili na jednostavniji, uspješniji ili blagovremeniji način.²⁶ Međutim, pošto se povreda službene dužnosti kod ovih krivičnih djela javlja kao primarna ili prevalentna društvena vrijednost (zbog koje zakonodavac i pruža krivičnopravnu zaštitu), to se ovakva krivična djela sistematizuju u posebnu grupu djela upravo prema ovom zaštitnom objektu.²⁷

3.2. Vršenje službe

Krivična djela protiv službene dužnosti su upravljena na povredu ili ugrožavanje službene dužnosti ili službenog ili javnog ovlašćenja. Ona se preduzimaju od strane specifičnih izvršilaca, odnosno lica s određenim ličnim svojstvom, a to je svojstvo domaćeg ili stranog službenog lica ili svojstvo odgovornog lica. Ova lica preduzimaju svoju radnju izvršenja upravo prilikom samog vršenja službene dužnosti, prilikom obavljanja različitih ovlašćenja, odnosno prilikom preduzimanja službenih radnji u vršenju ili povodom vršenja službe. To je sljedeća zajednička karakteristika službenih krivičnih djela.

Dakle, ova se krivična djela vrše u službi ili u vezi s vršenjem službene dužnosti.²⁸ U ovom drugom slučaju, kao njihov izvršilac se ne mora uvijek javiti samo službeno lice (kao što je slučaj s krivičnim djelom davanja mita, pri kome se kao izvršilac javlja svako lice koje daje poklon ili kakvu drugu vrijednost – mito nekom službenom licu da u službi izvrši zakonitu ili nezakonitu radnju). Isto tako, i odavanje službene tajne, kao službeno krivično djelo, može da izvrši lice koje više nema svojstvo službenog lica, ali je tajnu koju je sada neovlašćeno saopštilo nepozvanom licu saznalo u vršenju službene dužnosti ili u vezi s tom službom.

²⁶ Z. Stojanović, O. Perić, *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 2000, 340 i 341.

²⁷ B. Čejović, V. Miladinović, *Krivično pravo, Posebni dio*, Niš, 1995, 403 i 404.

²⁸ Vidi Lj. Lazarević, *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 1993, 299–301.

3.3. Svojstvo izvršioca djela

Sljedeća zajednička karakteristika službenih krivičnih djela se ogleda u svojstvu izvršioca djela.²⁹ Naime, kao izvršilac djela (lice koje preduzima djelatnost činjenja ili nečinjenja koja je u zakonskom opisu određena kao radnja izvršenja krivičnog djela) kod ovih krivičnih djela se mogu javiti sljedeće vrste lica. To su: (1) domaće službeno lice, (2) strano službeno lice i (3) odgovorno lice.

Iako se ovdje radi o službenim krivičnim djelima, kao njihov izvršilac se, pored službenog ili odgovornog lica, u određenim slučajevima, može pojaviti i lice koje nema ovo svojstvo. Naime, kod malog broja krivičnih djela iz ove grupe, kao što su pronevjera i posluga, kao izvršilac se može pojaviti (pored navedenih lica) i drugo lice kojem su predmeti krivičnog djela povjereni u službi ili uopšte na radu u državnom organu ili drugom pravnom licu. Dakle, ovdje je za postojanje djela bitno da se radi o licu kojem su određeni predmeti (novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari) "povjereni" u službi ili na radu (kojima on faktički rukuje u službi ili povodom vršenja službene dužnosti ili radne obaveze).

Kao izvršilac nekih krivičnih djela iz ove grupe (npr. odavanje službene tajne) može se takođe javiti i lice kojem je prestalo svojstvo službenog lica. Dakle, učinilac ovog djela u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja nema svojstvo službenog lica, ali je to svojstvo imalo ranije u vrijeme kada je i saznalo tajnu (podatke ili dokumente koji imaju status službene tajne).

I na kraju, kao izvršilac krivičnog djela davanja mita može se pojaviti svako lice koje daje poklon ili drugu korist (ili daje obećanje poklona ili druge koristi) službenom licu da ovaj u okviru službene dužnosti izvrši ili ne izvrši neku službenu radnju.

3.4. Vrsta posljedice

Posljedica kod krivičnih djela protiv službene dužnosti se ispoljava na dvojak način. Ona se prvo javlja u vidu posljedice povrede. Ova se vrsta posljedice ispoljava na različite načine: u pribavljanju protivpravne koristi, u nanošenju štete drugome ili u povredi prava drugog lica.³⁰

²⁹ Vidi D. Jovašević, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom*, Beograd, 2003, 465–468.

³⁰ Z. Stojanović, O. Perić, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije i Krivični zakon Republike Crne Gore sa objašnjenjima*, Beograd, 1996, 374.

Kao posljedica ovih krivičnih djela može se javiti i kršenje zakona i drugih propisa ili opštih akata ili donošenje nekog nezakonitog akta ili preduzimanje nezakonitog postupka.³¹

Glavna posljedica kod službenih krivičnih djela se ipak ispoljava u vidu stvaranja konkretne, bliske, neposredne, stvarne opasnosti, odnosno u ugrožavanju pravilnog, kvalitetnog, blagovremenog, efikasnog i zakonitog vršenja službene dužnosti i službenih i javnih ovlašćenja. Naime, izvršenjem ovih krivičnih djela stvara se opasnost za službu ili drugo javno ovlašćenje. Ovdje se radi o opasnosti koja je stvarno, neposredno, blisko nastupila po zaštićeno društveno dobro ili vrijednost – službenu dužnost.³²

3.5. Oblik krivice

Pri preduzimanju radnje izvršenja krivičnih djela protiv službene dužnosti učinilac postupa s umišljajem kao oblikom krivice. To je i logično, jer se ovdje radi o krivičnim djelima koja predstavljaju svjesno i voljno kršenje službene dužnosti ili javnih ovlašćenja. Najčešće je nezakonito postupanje službenog lica praćeno i namjerom da se na ovaj način pribavi sebi ili drugom kakva korist ili namjerom da se drugome nanese kakva šteta ili namjerom da se teže povrede prava drugog. Postojanje namjere, kao subjektivnog elementa na strani učinioca djela u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja, u najvećem broju slučajeva ovaj umišljaj kvalifikuje kao direktan umišljaj (*dolus directus*), kao najviši i najizrazitiji oblik krivice u krivičnom pravu.³³

Samo u slučaju izvršenja krivičnog djela odavanja službene tajne zakon dozvoljava mogućnost da učinilac pri preduzimanju radnje izvršenja, pored umišljaja, može da postupa i s nehatom (kao oblikom krivice).

³¹ Vidi G. Mišić, *Krivična djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na neke slućajeve iz sudske prakse*, Hrvatska prava revija, Zagreb, 6, 2006, 68–100.

³² D. Jovašević, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom*, op. cit., 467.

³³ I. Simić, M. Petrović, *Krivični zakon Republike Srbije, Praktična primjena*, Beograd, 2002, 280 i 281.

4. Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja

4.1. Uvodna razmatranja

U okviru službenih krivičnih djela se po svom značaju, prirodi, karakteristikama i posljedicama izdvaja krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja, kao poseban, specifičan oblik korupcije, inače poznato od najstarijih vremena u istoriji krivičnog prava i prisutno danas u svim krivičnopravnim sistemima. Naime, službena i odgovorna lica su dužna da u vršenju svojih ovlašćenja, službene dužnosti ili javne službe postupaju zakonito i u skladu s ciljevima i interesima službe koju vrše. To posebno važi za odgovorna lica koja vrše određene dužnosti, odnosno radnje u preduzećima, ustanovama i drugim subjektima. Svako vršenje službe protivno zakonima, drugim propisima i opštim aktima, pa čak i pravilima struke, predstavlja jedan oblik zloupotrebe ovlašćenja i službene dužnosti uopšte.³⁴

Pojam zloupotrebe službenih ovlašćenja ili službenog položaja nije jedinstven. U najširem smislu zloupotreba (*abusus*) je svako ponašanje koje je protivpravno i protivno interesima službe, a posebno ono koje je protivno ustavu, zakonu ili drugom pravnom propisu ili opštem aktu.³⁵ Prema tome, svako službeno lice čije djelatnosti nisu u saglasnosti s interesima službe, zloupotrebljava svoju službenu dužnost.³⁶ To se može učiniti na različite načine. U teoriji krivičnog prava razlikuje se pojam zloupotrebe službenog položaja u objektivnom i subjektivnom smislu. Službena dužnost je zloupotrijebljena u objektivnom smislu kada službeno lice djeluje protivno interesima službe tako što prekoračuje svoja službena ovlašćenja ili ne vrši svoje službene dužnosti. Službena dužnost se zloupotrebljava u subjektivnom smislu kada službeno lice preduzima službene radnje koje su, istina, u okviru njegovog službenog ovlašćenja, ali to ne čini u interesu službe već da bi se postigao neki drugi cilj.

4.2. Osnovni oblik krivičnog djela

U članu 337 KZRS predviđeno je krivično djelo pod nazivom “Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja”. Ovo se djelo sastoji u iskorišćavanju svog službenog položaja ili

³⁴ D. Jovašević, *Krivičnopravni aspekti zloupotrebe službenog položaja*, Bezbjednost, Beograd, 6, 1997, 806–818.

³⁵ Vidi A. Sajo, *Corruption, Clientelism and Future of the Constitutional State in Eastern Europe*, East European Constitutional Review, New York, 1, 1998, 37–46.

³⁶ Grupa autora, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, op. cit., 854 i 855.

ovlašćenja, u prekoračenju granica svog službenog ovlašćenja ili u nevršenju svoje službene dužnosti u namjeri da se sebi ili drugom pribavi kakva korist ili da se drugome nanese kakva šteta od strane službenog ili odgovornog lica.³⁷ Ovo je opšte i osnovno službeno krivično djelo. Objekat zaštite jeste službena dužnost, njeno ispravno, cjelishodno i zakonito vršenje. Cilj zaštite jeste zapravo da se obezbijedi efikasno vršenje državnih i društvenih poslova, uz potpuno poštovanje zakonitosti i pošten i savjestan odnos prema građanima, kako bi se, u krajnjoj liniji, očuvalo njihovo povjerenje u organe vlasti, pa i u cjelokupni pravni poredak.

Djelo ima tri osnovna oblika ispoljavanja radnje izvršenja. To su: (1) iskorišćavanje službenog položaja ili ovlašćenja, (2) prekoračenje granica službenog ovlašćenja i (3) nevršenje službene dužnosti.

(1) Iskorišćavanje službenog položaja ili ovlašćenja postoji kada službeno ili odgovorno lice preduzima radnju koja je istina u okviru njegovog službenog položaja ili ovlašćenja, ali to ne čini u interesu službe, nego da bi na taj način pribavio za sebe ili za drugo fizičko ili pravno lice kakvu korist (imovinskog ili neimovinskog karaktera) ili da bi drugome nanio kakvu štetu. Radnja izvršenja je iskorišćavanje službenog položaja ili ovlašćenja. Ono se može ispoljiti kao koristoljubivo (kada se za sebe ili drugog pribavlja kakva korist) ili maliciozno (kada se drugome nanosi šteta ili povreda prava) korišćenje službenog položaja ili ovlašćenja. Javlja se kod tzv. diskrecionih ovlašćenja kada službeno ili odgovorno lice procjenjuje cjelishodnost preduzimanja neke radnje, pri čemu kriterijum za procjenu cjelishodnosti jeste interes službe, a ne neki drugi interes. Ovo djelo postoji i kada preduzeta djelatnost službenog ili odgovornog lica nema karakter službene radnje, ali je učinjena zloupotrebom službenog položaja.

Ovaj oblik djela postoji kada službeno ili odgovorno lice preduzima radnju koja se istina nalazi u okviru njegovog ovlašćenja, ali to ne čini u interesu službe, nego da bi na taj način pribavilo sebi ili drugom kakvu korist ili da bi drugome nanijelo kakvu štetu. To je oblik zloupotrebe službenog položaja u subjektivnom smislu. Radnja izvršenja ovog vida krivičnog djela jeste iskorišćavanje službenog položaja ili ovlašćenja. To iskorišćavanje znači, ustvari, koristoljubivo korišćenje službenog položaja ili ovlašćenja ili, pak, njegovo maliciozno korišćenje (kako bi se drugome nanijela kakva šteta materijalne ili nematerijalne prirode).

³⁷ Vidi D. Jovašević, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, op. cit., 468–472.

Ovakva situacija je naročito moguća kod diskrecionih ovlaštenja. To su slučajevi kada je službeno lice ovlašteno da procjenjuje cjelishodnost preduzimanja neke radnje, pri čemu kriterijum za procjenu ove cjelishodnosti treba da bude interes službe, a ne neki drugi interes (lični interes učinioca djela ili nekog drugog lica).³⁸

Ukoliko se službeno lice kod procjene cjelishodnosti ne rukovodi interesom službe već težnjom da ostvari sebi ili drugom kakvu korist, onda postoji ovo krivično djelo. Ako se, dakle, službeno lice pri toj ocjeni ne rukovodi interesima službe, već svoju odluku zasniva na interesima nekog drugog lica (ili čak svom interesu), iako djeluje u okviru svoga ovlaštenja, ono ga zloupotrebljava. Djelo se može izvršiti u ovom obliku i prilikom preduzimanja drugih službenih radnji. Naime, djelo se može izvršiti kako iskorišćavanjem službenog položaja, tako i iskorišćavanjem službenog ovlaštenja. Smisao ovog razdvajanja je u tome što su za odgovarajuće službene položaje vezana i posebna službena ovlaštenja. Svako službeno lice raspolaže s odgovarajućim ovlaštenjima, ali službena lica koja se nalaze na određenim položajima imaju i posebna ovlaštenja koja upravo proizlaze iz tog položaja i službeno lice ih može koristiti samo dok se nalazi na tom položaju.³⁹

Službeni položaj je iskorišćen kada službeno lice iskoristi upravo ovlaštenja vezana za taj položaj u organizaciji službe da bi (djelujući protivno potrebama i interesima službe) ostvarilo svoj ili tuđi interes. Ukoliko se u navedenoj namjeri iskorišćavaju ovlaštenja koja pripadaju službenom licu po osnovu vršenja službe, a ne s obzirom na položaj koji ima u službi, tada postoji zloupotreba ovlaštenja. Do ovog oblika zloupotrebe tako može doći pri vršenju svake službene dužnosti, odnosno u vezi bilo kod službenog položaja.⁴⁰

(2) Prekoračenje granica službenog ovlaštenja postoji kad službeno ili odgovorno lice preduzima radnje van granica službenog ovlaštenja, čime pribavlja korist za sebe ili drugoga ili drugome nanosi kakvu štetu. Ovaj oblik djela postoji kada učinilac ima ovlaštenje da vrši određenu dužnost, ali do određenih granica, pod određenim uslovima ili postupku koji je utvrđen

³⁸ Vidi P. Novoselec, *Zloupotreba položaja i ovlasti kao gospodarsko kazneno djelo: kritika jednog zakonodavnog promašaja*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, 1, 2002, 3–36.

³⁹ Vidi D. Jovašević, *Zloupotreba službenog položaja u lokalnoj samoupravi*, Politička revija, Beograd, 2, 2008, 509–521.

⁴⁰ Grupa autora, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, op. cit., 856.

zakonom ili drugim propisom ili naredbom višeg organa, pa u svom postupanju prekoračuje granice tih ovlaštenja.

Ovo prekoračenje granica službenog ovlaštenja postoji kada službeno lice preuzima radnju van njegovog službenog ovlaštenja, a u cilju pribavljanja kakve koristi za sebe ili drugoga ili da bi se drugome nanijela kakva šteta. Djelo postoji i onda kada službeno lice ima ovlaštenje da vrši određenu službenu radnju, ali samo do određenih granica ili u određenom obimu koji su utvrđeni zakonom, drugim propisom ili naredbom višeg organa, odnosno pretpostavljenog starješine i prekoračenjem te granice ili tog obima ovlaštenja se čini ovo krivično djelo.

Prekoračenje granica službenog ovlaštenja postoji kada službeno lice vrši službenu radnju koja je van njegovog službenog ovlaštenja, a koja proizlazi iz njegovog službenog položaja. U ovom slučaju učinilac djela preuzima radnju, i to službenu radnju, ali koja je u nadležnosti drugog službenog lica, pri čemu nije od značaja da li se to drugo lice nalazi u odnosu nadređenosti ili podređenosti prema službenom licu koje prekoračuje svoje ovlaštenje ili, pak, ono preuzima službene radnje koje uopšte nisu u nadležnosti službe ili organa kojem pripada. Takođe, ovaj oblik krivičnog djela postoji i kada službeno lice bez prethodnog odobrenja ili saglasnosti vrši službenu radnju iz okvira svog službenog ovlaštenja za čije je vršenje, međutim, potrebno prethodno odobrenje ili saglasnost nekog drugog službenog lica ili drugog organa.⁴¹ Za prekoračenje službenog ovlaštenja neophodno je da službeno lice preuzima službene radnje i djelatnosti koje same po sebi nisu nezakonite i na čije je vršenje neko ovlašćen, ali nije ovlašćeno upravo ono lice koje ih i preuzima.

(3) Neizvršenje službene dužnosti postoji kad službeno ili odgovorno lice svjesno i voljno propušta da izvrši službenu radnju iz okvira svog ovlaštenja koju je dužno da izvrši ili kad tu radnju izvršava na takav način da se ne može ostvariti onaj cilj koji treba da bude ostvaren. Za postojanje djela je potrebno da propuštanjem svih ili nekih djelatnosti iz okvira službene dužnosti učinilac sebi ili drugom fizičkom ili pravnom licu pribavlja kakvu korist (imovinsku ili neimovinsku) ili drugom nanosi kakvu štetu.

⁴¹ Lj. Lazarević, *Krivično pravo, Posebni dio*, op. cit., 305.

Neizvršenje službene dužnosti postoji kada službeno lice svjesno i voljno propušta da izvrši službenu radnju iz okvira svoga ovlaštenja koju je dužno da izvrši ili kada tu radnju vrši samo formalno na takav način, takvim sredstvima, u takvo vrijeme ili na takvom mjestu da ni u kom slučaju tako ne može da ostvari onaj cilj (očekivani efekat) koji inače redovno treba da bude ostvaren. Dakle, neizvršenje službene dužnosti postoji u onim slučajevima kada službeno lice ne izvrši službenu radnju iz okvira svog ovlaštenja koju je bilo dužno da izvrši (to je formalno i materijalno neizvršenje službene dužnosti) ili kada tu radnju izvršava na takav način da se ne može postići cilj koji se upravo njenim preduzimanjem i trebao ostvariti (kada postoji formalno vršenje, a materijalno nevršenje službene dužnosti).⁴²

To, drugim riječima, znači da se ovaj oblik krivičnog djela može izvršiti i činjenjem (aktivnom, pozitivnom djelatnošću) i nečinjenjem (negativnom djelatnošću). To su različiti slučajevi kada službeno lice po zahtjevu stranke ili na osnovu zakona ili obaveze nastale iz drugog propisa ne donese akt koji je inače dužno da donese u vrijeme i na način kojim može da se proizvede očekivano pravno dejstvo ili ga donese u momentu kada on više ne može da proizvodi pravno dejstvo na pravne odnose zainteresovanih stranaka.

Iako je suština ovog krivičnog djela da se njime ugrožava službena dužnost, njeno zakonito, kvalitetno i efikasno odvijanje, ipak ta vrsta posljedice ne odgovara prirodi i karakteru ovog službenog krivičnog djela. Naime, cilj je učinio, zapravo, da na ovaj način sebi ili drugom pribavi kakvu (materijalnu – imovinsku ili nematerijalnu – neimovinsku korist) ili da drugome nanese kakvu štetu, odnosno da teže povrijedi prava drugog lica.⁴³ Materijalna korist koja se pribavlja izvršenjem ovog djela može da se sastoji u pružanju podrške za izbor na neku funkciju, omogućavanje da se dobije stan, stipendija ili stručno usavršavanje, odnosno napredovanje u poslu, u davanju pozitivne kritike ili pohvale, a nematerijalna šteta se sastoji u davanju negativne ocjene, kritike, povredi ugleda, stvaranju podozrenja u službi ili sukoba s drugima, u otežavanju ili onemogućavanju dobijanja odlikovanja ili priznanja i dr.⁴⁴

⁴² Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakona SRJ*, Beograd, 2002, 232.

⁴³ Vidi A. Garačić, *Odnos kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti i primanja mita*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 1, 2003, 79–86.

⁴⁴ I. Simić, A. Trešnjev, *Krivični zakonik s kraćim komentarom*, op. cit., 251.

Djelo je dovršeno kada je nastupila posljedica, tj. kada je pribavljena kakva korist ili drugome nanescena kakva šteta.

Izvršilac djela može da bude službeno ili odgovorno lice, a u pogledu krivice potreban je direktan umišljaj koji karakteriše određena namjera.

Zavisno od namjere koja postoji na strani učinioaca u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja, za osnovni oblik ovog krivičnog djela je propisana kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine. Ovo djelo karakteriše preduzimanje radnje izvršenja u nekom od navedenih oblika u namjeri učinioaca da za sebe ili drugog pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugome nanese kakvu štetu. Ova namjera mora da postoji u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja, ali ne mora da bude i ostvarena u svakom konkretnom slučaju.

4.3. Kvalifikovani oblici krivičnog djela

Iz zakonskog opisa krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347 KZRS razlikuju se, pored osnovnog oblika ovog djela, još i četiri teža, kvalifikovana oblika djela za koja je predviđena teža kazna.

Prvi teži oblik ovog krivičnog djela (stav 3) postoji kada je radnja izvršenja u bilo kom obliku (iskorišćavanje službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenje granica službenog ovlašćenja ili nevršenje službene dužnosti) preduzeta u namjeri učinioaca da na ovaj način za sebe ili drugo fizičko ili pravno lice pribavi kakvu imovinsku korist. Ova korist ne mora biti i pribavljena u konkretnom slučaju, ali ona mora biti motiv učinioaca na preduzimanje radnje izvršenja. Djelo postoji bez obzira na to o kojoj se vrsti i visini imovinske koristi radi. Za ovo je djelo propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Ista kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina propisana je i za drugi teži, kvalifikovani oblik krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja (stav 2). Ovo djelo postoji ako je preduzetom radnjom izvršenja osnovnog oblika djela drugom licu nanescena znatna šteta ili je došlo do teže povrede prava drugoga. Kada postoji šteta koja je “znatna” ili “teža” povreda prava drugog fizičkog ili pravnog lica – predstavlja faktičko pitanje koje sud rješava u svakom konkretnom slučaju.

Treći i četvrti teži oblik ovog krivičnog djela je zapravo djelo kvalifikovano težom posljedicom (stav 4). Tako, ako je usljed zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja (u ma kom obliku ispoljavanja radnje izvršenja) pribavljena protivpravna imovinska korist u iznosu od preko 10.000 KM,⁴⁵ postoji treći teži oblik ovog djela za koje je propisana kazna zatvora od jedne do osam godina. Najteži oblik krivičnog djela iz člana 347 KZRS (za koji je propisana kazna zatvora od dvije do deset godina) postoji ako je preduzetom radnjom izvršenja učinilac pribavio protivpravnu imovinsku korist koja prelazi iznos od 50.000 KM.

Dakle, kod posljednja dva kvalifikovana oblika ovog krivičnog djela kvalifikatorna okolnost je visina ostvarene protivpravne imovinske koristi koja prelazi određeni iznos. To znači da za postojanje ovih težih oblika nije dovoljno samo da je učinilac preduzeo radnju izvršenja u namjeri da na ovaj način pribavi sebi ili drugom kakvu korist, već upravo treba i da je ova korist izvršenjem djela pribavljena. Prilikom utvrđivanja visine imovinske koristi, po pravilu, mjerodavna je tržišna vrijednost prema vremenu preduzimanja radnje izvršenja. Međutim, izuzetno ako je izvršilac krivičnog djela postigao imovinsku korist veću od tržišne vrijednosti stvari pribavljenih krivičnim djelom, za pravnu kvalifikaciju djela odlučna je stvarno postignuta visina imovinske koristi, i to prema vremenu izvršenja radnje krivičnog djela.

5. Zaključak

Jedan od osnovnih postulata pravne države i vladavine prava uopšte jeste zakonito, kvalitetno, efikasno, blagovremeno i cjelishodno funkcionisanje javnih ovlašćenja, javnih službi, državnih organa i drugih ustanova. Zato je potrebno da domaća ili strana službena i odgovorna lica, kao nosioci javnih funkcija i službenih ovlašćenja, zakonito i efikasno obavljaju povjerene poslove ili dužnosti, odnosno da postupaju u granicama svojih zakonskih ovlašćenja. Kršenjem službene dužnosti dolazi do izvršenja nekog od krivičnih djela protiv službene dužnosti.

To su različiti oblici i vidovi zloupotrebe službenog položaja i ovlašćenja u vršenju službene dužnosti upravo od strane službenih ili odgovornih lica u tim organima. Na taj način, ne samo da se ugrožavaju službena dužnost i javna ovlašćenja, već se na taj način drugim fizičkim ili pravnim licima prouzrokuje kakva imovinska ili neimovinska korist ili teža povreda prava

⁴⁵ D. Jovašević, *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije*, op. cit., 468.

drugog lica ili pak učinioci ovih djela na ovaj način za sebe ili drugoga pribavljaju kakvu imovinsku ili neimovinsku korist.

Osnovno službeno krivično djelo je zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja iz člana 347 KZRS. Djelo ima više oblika ispoljavanja: osnovni i čak četiri teža, kvalifikovana oblika, zavisno do motiva (namjere) učinioca i vrste (obima i intenziteta) prouzrokovane posljedice.

Ovo djelo se sastoji u iskorišćavanju službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenju granica službenog ovlašćenja ili u nevršenju službene dužnosti. Kao učinilac djela javlja se određeno lice – službeno ili odgovorno lice, a na strani učinioca u vrijeme preduzimanja radnje postoji direktan umišljaj koji kvalifikuje određena namjera.

Literatura

Čejović, B., Miladinović, V., *Krivično pravo, Posebni dio*, Niš, 1995.

Đurđić, V., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 2010.

Đurić, Ž., Jovašević, D., Rakić, M., *Korupcija – izazov demokratiji*, Beograd, 2007.

Faulend, M., Stošić, V., *Je li neslužbeno gospodarstvo izvor korupcije*, Zagreb, 1999.

Grupa autora, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, Beograd, 1995.

Jovanović, Lj., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 1995.

Jovašević, D., Hašimbegović, T., *Zloupotreba službenog položaja*, Beograd, 2001.

Jovašević, D., *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom*, Beograd, 2003.

Jovašević, D., *Zloupotreba službenog položaja i korupcija*, Beograd, 2005.

Jovašević, D., *Krivična djela korupcije*, Beograd, 2008.

Jovašević, D., *Leksikon krivičnog prava*, Beograd, 2011.

- Jovašević, D., Ikanović, V., *Krivično pravo Republike Srpske, Posebni dio*, Banja Luka, 2012.
- Kokolj, M., Jovašević, D., *Krivično pravo Republike Srpske, Opšti i posebni dio*, Bijeljina, 2011.
- Lazarević, Lj., *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 1993.
- Mrvić-Petrović, N., *Krivično pravo*, Beograd, 2005.
- Radovanović, M., Đorđević, M., *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 1975.
- Simić, I., Petrović, M., *Krivični zakon Republike Srbije, Praktična primjena*, Beograd, 2002.
- Simić, I., Trešnjev, A., *Krivični zakonik s kraćim komentarom*, Beograd, 2010.
- Simović, M., Simović, V., Todorović, Lj., *Krivični zakoni Bosne Hercegovine*, Sarajevo, 2010.
- Stojanović, Z., Perić, O., *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije i Krivični zakon Republike Crne Gore sa objašnjenjima*, Beograd, 1996.
- Stojanović, Z., Perić, O., *Krivično pravo, Posebni dio*, Beograd, 2000.
- Stojanović, Z., *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije*, Beograd, 2002.